

ПАМЯТКА (рик1ел хуьдай кхьинар)

Ччара уьлкведин инсанриз жавабдарвиликай са бязи жуьре гилан вахтунин экстремизмадкай, къалурнавай Россия Федерациядин законра(инлай анихъди – памятка).

ГЪУЪРМЕЛУ МУГЪМАН!

Чу гзаф шад я куьне, вири гуьрчег Юградин шегьеррикай, гьар жуьре халкъар авай Нефтеюганск шегьер хкяна ва иниз атана. Яни, Нефтеюганск 93 миллетдиз ва 10 000 гзаф ччара гьукуматдин инсанриз хайи к1вал хьана, ва абур вири ислягьвилелди ва разивилелди яшамиш жезва, мислятвилелди к1валахзава шегьердин хуштбахтвиллиз. Ислягьвили ва миллетрин арада разивили Нефтеюганск гьармиша вичел рик1 ацукьдай шегьер яз тада гзаф йисара.

Чна т1алабзава чирун Памятка, квез куьмек гудай таниш жез асул тир Россиядин Федерациядин законрин къайдайрихъ галаз, къалурзавай жавабдарвал иштирак авурт1а экстремиствилин к1валахра, миллетрин арада къал тун, религиядин патахъай рахунар авурт1а, ва гьак1ни иштираквал авун ва куьмек гун закондиз акси к1валахриз (терроризмдиз ва гьакьидиз к1валахун).

Куьне фикир це, Россиядин законрин къайдаяр ччуриз ихтияр авач, минетзава гьурмет авун чкадин адет хьанвай къайдайриз ва т1алабзава хушдиз хьун Нефтеюганск шегьердин чилел, Ханты-Мансийский автономный округ – Юградин!

ФИКИР ЦЕ!

Тахсиркарвилерин гьакьиндай законрин к1ват1алда къалурнавайвал (инлай ат1анихъ – УК РФ):

- **К1валахар инсан инсандал гьалдарзавай, дак1ан айизвай ва душманарзавай, ва гьак1ни агъузарзавай инсандин, я дахъайт1а инсанрин дестедин къимет ихътин лишанрай: итим я паб, миллет, раса, ч1ал, дин, ийизвай кеспидиз килигна гьал, халкъдин вилик авунвай, ва гьак1ни телевидение, радио, телефон, «Интернет» ислемишна, а касдиз гузва администрациядин жавабдарвал ухшар тир к1валахрай са йис. Жаза гузва **штраф 300 000 - 500 000 далди**, я дахъайт1а вацран к1валахдин гьакьи. Гьак1ни дахъайт1а тахсирлу тирдан маса жуьредин гьакьи 2 - 3 йиса къазалмишай къадар пул. Я дахъайт1а гужунин к1валахар 1 - 4 йисалди, са бязи къуллугьрал к1валахдай ва **са бязи к1валахар айидай ихтиярни авачиз - пуд йисуз, дустагьда агалун къвед – вад йисалди.** (статья 282 ч.1 УК РФ).**

- **К1валахар инсан инсандал гьалдарзавай, дак1ан айизвай ва душманарзавай, ва гьак1ни агъузарзавай инсандин, я дахъайт1а инсанрин дестедин къимет ихътин лишанрай: итим я паб, миллет, раса, ч1ал, дин,**

ийизвай кеспидиз килигна гьал, халкъдин вилик авунвай, ва гьакӀни телевидение, радио, телефон, «Интернет» ислемишна:

а) гуж зулум ислемишна, кичӀерар гун зулумар гуда лугьуз;

б) инсанди ислемишун вичин къуллугъдин гьал;

в) тешкил хьанвай десте, жаза – штраф 300 000 - 600 000 далди, я дахьайтӀа вацран кӀвалахдин гьакъи. ГьакӀни дахьайтӀа тахсирлу тирдан маса жуьредин гьакъи 2 – 3 йиса къазалмишай къадар пул. Я дахьайтӀа гужунин кӀвалахар 2 - 5 йисалди, ихтиярни авачиз са бязи къуллугърал кӀвалахдай ва ихтияр авачиз са бяз кӀвалахар айидай - 3 йисуз, дустагъда агалун 3 – 6 йисалди. (статья 282 ч.2 УК РФ).

• **Экстремистский кӀеретӀ туькӀуьрун**, яни тешкиллу инсанрин десте чӀуру крар гьазуриз ва къилиз акъудун, ва гьахьтин экстремистский кӀеретӀрин, я абрун паюнин къиле хьун, я гьа дестедин чӀехи паюник квай гьвечӀи паюник хьун, ва гьакӀни яратмишун тешкилат организаторрин, регъбер руководителрин ва маса хлерин векилрин, яни туькӀуьр хьанвай тегъердин чӀехи паюнин гьвечӀи паюник гьахьтин кӀеретӀдик квай, планар ва шартӀар мурад метлеб яз чӀуру кӀвалахар экстремист терефда закондалди жаза гузва штраф 400 000 - 800 000, я дахьайтӀа вацран кӀвалахдин гьакъ. ГьакӀни дахьайтӀа тахсирлу тирдан маса жуьредин гьакъи 2 - 4 йиса къазалмишай къадар пул. Я дахьайтӀа азадвал гахчун (дустагъда агалун): 6 – 10 йисалди, ихтиярни авачиз са бязи къуллугърал кӀвалахдай ва са бязи тир кӀвалахар айидай 10 йисан вахтуналди, ва дустагъда агалун 1 – 2 йисалди. (статья 282.1ч.1 УК РФ).

• **Инсан, хура туна, экстремист кӀеретӀдин кӀвалахрик кутуртӀа жаза закондалди къвезва штраф 300 000 – 700 000 агъзур манат**, я дахьайтӀа вацран кӀвалахдин гьакъ ва маса гьахь жавабдардин 2 - 4 йиса къазалмишзай къадар пул, я дахьайтӀа гужалди айиз тазвай кӀвалахар 2 -5 йисалди, ихтиярни авачиз са бязи къуллугърал кӀвалахдай, я ихтияр гайи са кӀвалах айида пуд йисуз, дустагъда агалун къвед – вад йисалди, са бязи къуллугърал кӀвалахдай ва са бязи кӀвалахар айидай ихтиярни авачиз - 5 йисалди. Я ибур дахьайтӀа - къадар эцигун азад вахтунал са йисалай къве йисалди. я дахьайтӀа - дустагъда агалун 4 – 8 йисалди, азадвилел къадарни эцигна: 1- 2 йисалди (статья 282.1ч.1.1. УК РФ).

• **Экстремистрин дестеда иштирак авуртӀа – закондалди жаза къвезва 300 000 – 600 000 далди**, я дахьайтӀа вацран кӀвалахдин гьакъ ва маса гьахь жавабдардин 2 - 3 йиса къазалмишзай къадар пул, я дахьайтӀа гужалди айиз тазвай кӀвалахар 1 -4 йисалди, ихтиярни авачиз са бязи къуллугърал кӀвалахдай, я ихтияр гайи са кӀвалах айидай 3 йисуз, я маса жаза – азадвилел къадар эцигун са йис вахтуналди, мад маса жаза(наказание) – азадвал гахчун 2 – 6 йисалди, са бязи къуллугърал кӀвалахдай ва са бязи кӀвалахар айидай ихтиярни авачиз 5 йисуз. Мадни, абур вири квачиз, мад са жаза (наказание) – азадвилел къадар эцигун: са йисалди (статья 282.1ч.2. УК РФ).

- **Халкъдин ва диндин кIвалахдин тешкилат арадиз гъун ва я маса журедин чIуру кIвалахрин организацияр арадиз гъун, суддин закондин къараралди къадагъа алай ва кIвалахдай ихтияр авачир, экстремистрин кIвалахар къилиз акъудзавай, абурукай хкатзава организацияр Россиядин Федерациядин законралди террористринбур яз хиве къунвай, жаза (наказание) къвезва – 400 000 – 800 000, я дахъайтIа вацран кIвалахдин гъакъ ва маса гъахъ жавабдардин 2 - 4 йиса къазалмишзай къван кадар пул, мад маса жаза – азадвал гахчун (дустагъда агалун) 6 – 10 йисалди, са бязи къуллугърал кIвалахдай ва са бязи кIвалахар айидай ихтиярни авачиз. - 10 йисуз ва азадвилел къадар эцигунни галаз: 1 -2 йисалди (статья 282.2ч.1. УК РФ).**

- **Инсандивай, хура туна, желб айиз я дахъайтIа маса чIугунар айиз экстремист кIеретIдин кIвалахрик кутуртIа, жаза (наказание) – штраф 300 000 – 700 000 далди, я дахъайтIа вацран кIвалахдин гъакъ ва маса гъахъ жавабдардиз авай 2 - 4 йиса къазалмишай къадар, я дахъайтIа гужалди айиз тазвай кIвалахар 2 -5 йиса, са бязи къуллугърал кIвалахдай ва са бязи кIвалахар айидай ихтиярни авачиз ихтиярни авачиз 5 йисуз, я дахъайтIа маса жаза – азадвилел къадар эцигун 1 – 2 йисалди, мад маса жаза – азадвал гахчун 4 – 8 йисалди, азадвилел къадар эцигунни галаз: 1 – 2 йисалди. (статья 282.2ч.1.1. УК РФ).**

- **Иштираквал авун экстремист кIеретда – жаза къвезва жерме (штраф) 300 000 – 600 000 далди, я дахъайтIа вацран кIвалахдин гъакъ ва маса гъахъ жавабдардин 2 - 3 йиса къазалмишзай къадар пул къванди. Маса жуьре жаза къвезвай - гужалди айиз тазвай кIвалахар 1 – 4 йисалди, са бязи къуллугърал кIвалахдай ва са бязи кIвалахар айидай ихтиярни авачиз – 3 йисалди. Ам дахъайтIа азадвилел къадар эцигун - 1 йисалди. Мад маса жаза(наказание) – азадвал гахчун (лишение свободы); 2 - 6 йисалди, ихтиярни авачиз са бязи къуллугърал кIвалахдай ва са бязи кIвалахар айидай – 5 йисалди. Вад йисан ихтияр агалайтIа, маса жаза – азадвилел къадар эцигун (ограничение свободы) 1 йисалди (статья 282.2ч.2. УК РФ).**

- **Пул гватIалун ва пулунин куьмек гун, вилик амаз чиз чиз вугун пул закондиз акси экъечIзавай организацидив, закондиз акси экстремиствилин терефда са кIвалах къвани гъазуриз ва къилиз акъудзавай, я мад экстремиствилин кIеретрин кIвалахриз таъминвал гузвай ксариз жаза (штраф) къвезва 300 000 дилай 700 000 далди, я дахъайтIа вацран кIвалахдин гъакъ ва маса гъахъ жавабдардиз авай 2 -4 йиса къазалмишзай къадар пул къванди. Мад маса жаза - гужалди айиз тазвай кIвалахар 1 – 4 йисалди са бязи къуллугърал кIвалахдай ва са бязи кIвалахар айидай ихтиярни авачиз 3 йисалди. Амма кIвалахдай ихтияр судди туртIа, маса жаза – азадвилел къадар эцигун 1 йисалди. Амни тахъайта, мад са жаза – азадвал магърум авун(лишение свободы) 3 – 8 йисалди (статья 282.3 ч.1. УК РФ).**

- **Террористический акт кьилиз акьудун** - хьиткьинарун, цаяр ягьун, ва маса халкьдиз кичлерар гузвай члуру квалалахар кьилиз акьудун, арадал гьун хатавал инсандин чандиз, инсандин кьиникь арадал гьайи, мал- девлетдиз, авай шейиниз хейлин зарар гайи, ва гьаклни четин нетижаяр кьилел атун; гьукуматдин идараяр ва дуьньядин халкьарин организацияр мягькем тахьун патал айизвай квалалахар, ва я гьукуматдин идарайривни, дуьньядин организацийрив кьарар кьабул авуниз таьасир(воздействие) гун, ва гьаклни винихьди кхьенвай квалалахар кьилиз акьудда лугьуз кичле гун, таьасир авун метлеб яз гьукуматдин идарайри ва дуьньядин организацийри кьарар кьабулун патал; атомный кьуват ислемишзавай ва я ядерный материалар, радиоактивный затлар, радиоактивный затларин асул материалар авай, зегьерлу тир, агьу квай, токсин квай, хата квай химиядин ва биологиядин затлар авай дараматра террористический акт **кьилиз акьудайдаз жаза гузва – азадвал гахчун 10 – 20 йисалди** (статья 205. УК РФ).

- **Террористрин квалалахра куьмек гун, юлдашвал авун (пис кардин кьене)** –хура туна айиз тун, желб авун, ва маса инсан кутун члуру квалалахарик (*меслятар кьалуриз члуру, закондиз акси квалалахар айидай, члуру рехь кьалурдай, хабарар ихтиярда тун, пул я алат вугун члуру квалалахар кьилиз акьудиз, я кьерехь хьана акьвазун закондиз акси квалалахар акурла, ва гьаклни закон члурызай кас члуьнуьхда лагьана гаф гун, гел ва члуру квалалахдин лишанар чуьнуьхун*) террористический акт кьилиз акьудуна, халкьдиз эверун террористический квалалахар кьилиз акьудиз, халкьдин вилик терроризм гьахь авун я ва терроризмдикай чирвилер халкьдин арада чуклурун, залук яз инсанар кьун, закондиз акси яракьламиш тир тешкилат туьклуьрун я дахьайтла гьа тешкилатда иштирак авун, цавай физай гими гваз катун ва я цин транспорт, мад ракъун рекьин юзадай состав гваз катун, яракьламиш авун Я инсан гьазурун винихь кхьенвай закондиз акси квалалахар сад кьвани кьилиз акьудун метлеб яз, ва гьаклни терроризмадин квалалахар кьилиз акьудиз пул вугун - и квалалахрай кьезва жаза: азадвал гахчун **8 лай - 20 йисалди штрафни галаз 1 миллион пулуналди, я дахьайтла уьмуьрлух азадвал гахчун (пожизненное лишение свободы),** (статья 205.1. УК РФ).

- **Халкьдин вилик лугьунар авун террористический квалалахар кьилих акьуд лугьуз, халкьдин вилик терроризмдин квалалахар гьахь авун** ва терроризмдикай чирвилер халкьдин арада чуклурун (материалар ва хабарар чуклурунин квалалахар кьиле тухун, терроризмдин квалалахар кьаст яз, члалахь хьун гьа квалалахрин дуьзвилихь), ва мадни средства массовой информации ислемишиз я сеть «Интернет» - и квалалахрай кьезва жаза: **штраф 1 миллион пулунив агакьна я дахьайтла азадвал гахчун 2 – 7 йисалди** (статья 205.2. УК РФ).

- **Килелун террористический акт кьилиз акьудун метлеб яз – чирвилер кьачун, практикадин алакьунар** ва вердишвилер физический ва психологический тарсарин гьазурвилер айидайла, закондиз акси квалалахар чирдайла, яракь, кьиткьиндай туькуьрунар, ишлемишдай кьайдаяр чирдайла, агьу

квай, ва гьакӀни маса затӀарни алатар, чпикай хата квай элкӀвена кӀваларив гвайбуруз, ихьтин кӀвалахрай жаза кӀвезва: азадвал гахчун 15 салай – 20 йисалди. **Я дахьайтӀа уьмуьрдлух азадвал гахчун (пожизненное лишение свободы).** (статья 205.3. УК РФ).

- **Террористрин кӀеретӀ тешкил авун** (*инсанар, вахт вилик кумаз гватӀал хьанвай террорист кӀвалахар метлеб яз*) ва ва иштирак авунай гьа кӀвалахра кӀвезва жаза: азадвал гахчун **5 – 20 йисалди штрафни галаз 1 миллион пулунив агакӀна. Я дахьайтӀа - уьмуьрдлух азадвал гахчун (пожизненное лишение свободы).** (статья 205.4. УК РФ).

- **Террорист кӀеретӀдин кӀвалах тешкил авун, иштираквал авун гьахьтин кӀеретӀдин кӀвалахда** – гьа кӀеретӀдин мана метлеб гьихтин бур ятӀа лугьун, сад - садан гуьгьуна кӀвезайвал авун ва ахтармишун гьикӀ айизватӀа, кӀеретӀда авай гьар са касдиз вичин кӀвалах апаюн, кӀеретӀдиз цӀийи инсанар желб авун, пулуни куьмек гун, план тукӀуьрун, кӀвалахда вилик кӀвензвай цӀийи суалар гьалун, собранияр гватӀалун, цӀийи инсанар кӀеретӀдиз чӀугун, куьчедиз инсанар кӀкӀвез акьудун (шествие), банкуни счӀет ислемишун, спецификадин литература чукӀурун вам аса ьформадин чукӀурунар кӀеретӀдин кӀастар, ва мадни хура туна айиз тун инсандивай кӀвалах террорист кӀеретӀда – кӀвезва жаза: азадвал гахчун **10 салай – 20 йисалди штрафни галаз 1 миллион пулунихь агакӀна. Я дахьайтӀа - уьмуьрдлух азадвал гахчун (пожизненное лишение свободы).** (статья 205.5. УК РФ).

- **Гьукуматдин идарадиз лугьун тавун**(*чуьнуьхун*) **террористрин чӀуру кӀвалахрикай** – кӀвеза жаза: **штраф 100 000 манатдивдив агакӀна ва я дахьайтӀа гужалди айиз тазвай кӀвалахар 1 йисалди, ва я дахьайтӀа азадвал гахчун 1 йисалди.** (статья 205.6. УК РФ).

- **Инсан залуквиле кьун я кьуна хейлин вахтунда тун, гьукумат, тешкилат я ватанэгьли чӀуру кӀвалахар мажбур авунин метлеб яз, я дахьайтӀа кьулухь акьвазун са карни тавуна заложник азад айиз куьмек авай, гуж зулум, яракь, ислемишна, ва гьакӀни дишегьлийрин, аялрин патахьай, 2 ва мадни гзаф инсанриз зарар авай, кӀвезва жаз: азадвал гахчун **5 салай – 20 йисалди, я дахьайтӀа уьмуьрдлух азадвал гахчун** (статья 206. УК РФ).**

- **Вахт вилик кумаз, чиз** – чиз ттапан хабар гун террорист актдикай – хабар гьазурзавай кьиткьиникай, цӀай ягьуникай ва маса кӀвалахрикай, инсанрин кьиникьдиз хата арадал гьизвай, я дахьайтӀа инсанар рекьизвай, хейлин зарар авун мал девлетдиз, шеэриз, я дахьайтӀа жемьтдиз хата квай нетижаяр алуькун – кӀвезва жаза: штраф 2 миллион пулунив агакӀна, я дахьайтӀа азадвал гахчун 10 йисав агакӀна. (статья 207. УК РФ).

- **ТукӀуьрун яракьлу кьушундин десте, Россиядин федеральный законра кьалурнавачир** – кӀвеза жаза: азадвал гахчун **10 – 20 йисалди** (статья 208. ч.1 УК РФ).

- **Иштираквал авун гъахътин дестедин** к1валахра, ва гъак1ни иштирак авун маса гъукуматдин чилел яракьлу къушундин дестеда, гъа гъукуматдин законодательствода къалурнавачир, Россиядин Федерациядин игътижайриз(интересриз) аксивал айизвай, **къвезва жаза: азадвал гахчун 8 – 15 йисалди.** (статья 208. ч.2 УК РФ).

- **Законсуз яз хъиткъиндай шеэр туьк1уьрун,** масак1а туьк1уьрун ва расун хъиткъиндай шеэр, къвезва жаза: **азадвал гахчун 3 – 12 йисалди штрафни галаз 500 000 манатдив агакъна.** (статья 223.1. УК РФ).

- **Гъахъдал к1валахзай (наёмник)** – инсан къун, чирвал гун, пулуниин ва шейинин куьмек гун гъакъидихъ къур инсандиз, ва гъак1ни гъа кас ислемишун яракьламишнавай гъуьжетра яни дяведин к1валахра, и к1валахрихъ къвезва жаза: **азадвал гахчун 4 салай – 15 йисалди штрафни галаз 500 000 пулунив агакъна.** (статья 359. УК РФ).

«Вири миллетрин арадавай ислягъвал, разивал, Россиядин гзаф миллетдин халкъдин культурадин садвал, ата бубайрилай атанвай адет хъанвай къайдайриз к1валахриз гъуьрмет авун, ватан гзаф клан хъун – ибур я къилин шарт1ар чи гъукуматдин хандак1дин».

Ханты-Мансийскдин автономный округдин – Юградин
губернатор – Наталья Комарова.

Ша буюр Нефтеюганскдиз!

Текст данного документа с русского языка
на лезгинский язык перевел переводчик
Давронова Дарья Исмаиловна

Российская Федерация

Город Сургут Ханты-Мансийского автономного округа-Югры Тюменской области

Двадцать седьмого марта две тысячи двадцатого года

Я, Аристова Татьяна Владимировна, нотариус нотариального округа город Сургут Ханты-Мансийского автономного округа-Югры Тюменской области, свидетельствую подлинность подписи переводчика Давроновой Дарьи Исмаиловны.

Подпись сделана в моем присутствии.

Личность подписавшего документ установлена.

Зарегистрировано в реестре: № 86/2-н/86-2020-1-2297.

Взыскано государственной пошлины (по тарифу): 100 руб. 00 коп.

Уплачено за оказание услуг правового и технического характера: 500 руб. 00 коп.

Т.В.Аристова

Всего произведено,
прошито 12 листов
печать
Нотариус

